Створення динамічної системи граматичних асоціативних зв'язків можливе в процесі індивідуальної мовленнєвої практики, завдяки якій мова як суспільне явище стає явищем індивідуально-психічним. Задача методики полягає в тому, щоб визначити найбільш ефективні шляхи набуття научуваними повного та гнучкого індивідуального мовленнєвого досвіду для оволодіння мовленнєвими граматичними автоматизмами. Ці навички повинні наближатися до навичок говоріння на різній мові та максимально нейтралізувати явище міжмовної інтерференції.

Останнє проявляється як пошук опори в рідній мові, а також в прихованому перекладі, виступаючи в якості проміжної ланки між розумовим змістом та іншомовним виразом. Кінцевий рівень сформованості мовленнєвої граматичної навички представляє собою можливість вживання граматичної структури в мовлення ініціативно.

Навчання іноземної мови на мовному факультеті переслідує не тільки її теоретичне вивчення, але й практичні цілі. В результаті вивчення студенти повинні набути певні практичні навички в усіх видах мовленнєвої діяльності, які необхідні для читання, говоріння та розуміння. Якщо говорити про навчання граматиці, то необхідно визначити саме поняття "граматика" відносно вищевказаній меті навчання. Таке визначення дав ще професор В.В. Беляєв [1, с. 141]. Він зазначав, що цей термін має два аспекти: по-перше, граматика як одна з основних розділів науки про мову і, по-друге, як граматична побудова мовлення. Відповідно до практичного оволодіння іноземною мовою підходить друге визначення, виходячи з якого, під вивченням граматики потрібно розуміти способи сполучення та з'єднання слів у реченні. Таке визначення висуває на перший план вивчення структурних особливостей іноземної мови, а також формування граматичних навичок для практичного використання їх в мовленні.

Повноцінне володіння іноземною мовою припускає обов'язкову наявність мовних граматичних навичок – операційних навичок утворення окремих форм та структур за правилами, поза умовно-мовленнєвою комунікацією в ході дискусивно-граматичних дій. В цьому випадку мовні та мовленнєві граматичні явища співіснують, зберігаючи свою специфіку, тому що вони різні за своєю психологічною природою. При пасивному володінні мовою людина може вірно утворювати необхідну граматичну форму, речення, але не може вжити ці граматичні явища в мовленні за умов природної комунікації, тому що морфолого-синтаксичні фактори не стали досягненням його мовленнєвого досвіду.

Для ефективного навчання граматичним навичкам говоріння потрібно надати граматиці інше обличчя, яке відрізняється від правил та інструкцій, які необхідно автоматично завчати за допомогою механічних тренувальних вправ. Створення мотиваційної основи мовленнєвих вчинків, формування інтересу при навчанні граматиці є однією з важливих сучасних психолого-методичних проблем, які чекають на своє рішення.

Література

1. Беляев В.В. Очерки по психологическому обучению иностранным языкам. – М.: Просвещение, 1965. – С. 141.

2. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорения на иностранном языке. – М.: Просвещение, 1976. – С. 27–29.

УДК 81'25'367.625

КОЗУБАЙ В.І.
(Хмельницький)

ПОГЛЯД НА ПЕРЕКЛАД ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ФРАЗЕОЛОГІЧНОГО КАЛЬКУВАННЯ

У статті аналізується один з поглядів на суть фразеологічного калькування, коли виникають труднощі відтворення національного колориту оригіналу. Наголошується на переносі, в цьому випадку, ідеї створення вислову оригіналу в цільову мову, що ефективно позначається на якості перекладу.

Існують випадки, коли фразеологічними способами неможливо відтворити семантико-стилістичні функції фразеології оригіналу. Тоді часто застосовують ***метод фразеологічного калькування***, імітацію форм вислову оригіналу. Передумовою калькування є достатня мотивація семантики фразеологічної одиниці (ФО) значенням її компонентів.

Метод калькування тісно пов'язаний із поняттям ***безеквівалентної фразеології***. ***Безеквівалентними*** є ті ФО оригіналу, які не мають готових, усталених еквівалентів фразеологічного рівня в мові-рецепторі. Безеквівалентна фразеологія безпосередньо пов'язана з національною специфікою мови. Це

поняття, як і поняття ***безеквівалентна лексика***, дуже відносне: воно суцільно залежить від особливостей фразеологічного фонду мови-рецептора. Загальновизначено, що дана мовна система має кожного разу інший контрактивний статус, залежно від того, з якою мовою вона зіставляється [2, с. 8]. ФО мови-джерела, безеквівалентні щодо однієї цільової мови, можуть мати відповідники фразеологічного рівня в інших мовах-рецепторах.

Одним з головних способів відтворення у перекладі семантико-стилістичних функцій безеквівалентних ФО є фразеологічне калькування, при якому "живцем" переносять ідею створення вислову оригіналу та його структуру в цільову мову. Цей метод досить ефективний при відтворенні національного колориту оригіналу. Адже українська ФО, яка виникла на ґрунті української дійсності, лінгвістичної, побутової чи історичної, передана англійським фразеологізмом, пов'язаним, хоч і незначною мірою, з англійською лінгвістичною, побутовою чи історичною дійсністю, втрачає свій специфічний український характер. Метод фразеологічного калькування зокрема вагомий, якщо врахувати вимоги, що ставляться до художнього перекладу в наші дні: "Треба, щоб перекладений твір давав читачеві таке саме задоволення, як і оригінал, був зрозумілий йому такою ж мірою. Одначе читач повинен постійно відчувати, що він читає твір, написаний іншою мовою, пов'язаний з іншою культурою, з реаліями іншого життя" [1, с. 13]. При цьому треба мати на увазі, коли йдеться про калькування фразеологізованих образів, що в оригіналі, через неодноразове вживання, образ стирається, а скалькований образ сприймається читачем як свіжий, дуже оригінальний. А це не завжди бажано.

Кальку як лінгвістичний термін впровадив у мовознавство Ш. Баллі, який у праці "Трактат про французьку стилістику", опублікований у 1909 р., дав таку дефініцію кальки: "Кальками ми називаємо слова й вирази утворені механічно, шляхом буквального перекладу, за зраком висловів, запозичених з іноземної мови" [1, с. 69]. Воно не зовсім адекватне, бо не визначає, не підкреслює моментів автоматичності, невмотивованості процесу калькування в розумінні цього явища й термінала Ш. Баллі. Крім цього, словосполука ***шляхом буквального перекладу*** неадекватного висловлення "через механічний переклад", адже вона осучаснює дефініцію початку XX ст. і через лексику буквальний є взагалі нечіткою. Тому-то ми свідомо надаємо перевагу власному перекладу цієї дефініції: "Що ж до кальок, то це слова й вислови, утворені автоматично, через механічний переклад, за зразком інших висловів, узятих із іноземної мови".

Термін *calque* Ш. Баллі вважав найдоцільнішим, зазначаючи: "Термін "калька" дуже простий; у прямому розумінні він означає точне механічне відтворення малюнка ручним способом" [4, с. 49]. Учений створив цей лінгвістичний термін, значно розширивши семантичні межі лексеми *calque* як терміна скульптурного ("відбиток", "сколок", "зліпок") і друкарського ("копія", "точне підрисовування"), що, в свою чергу, утворилася в другій половині XVIII ст. (перша писемна фіксація – у 1751 р.) від вербальної лексеми *calquer* – "копіювати", "зліплювати", "точно відпрасовувати", яка також була запозичена в середині XVII ст. (перша писемна фіксація – 1642 р.) з італійської мови завдяки лексемі *calcare* – "надавлювати", "копіювати". Безперечно, на утворення субстантивної лексеми *calque* мала вплив італійська субстантивна лексема *calco* – "копія", "виліпок" [5, с. 115].

Граматична заміна – граматична трансформація, при якій граматична одиниця в оригіналі перетворюється на одиницю мови перекладу з іншим граматичним значенням. Заміні може підлягати граматична одиниця будь-якого рівня вихідної мови: словоформа, частина мови, член речення, речення визначеного типу. Граматична заміна як особливий засіб перекладу припускає не тільки вживання в перекладі форм вихідної мови, а й відмову від використання форм даної мови.

Кожне слово в тексті використовується в певній граматичній формі, а всі слова в реченні знаходяться в певному синтаксичному порядку. Граматичні форми слів і синтаксична структура речення передають інформацію, яка є невід'ємною частиною змісту всього висловлення.

Але в більшості випадків граматичні значення мають узагальнений характер і інформація, яку вони містять, конкретизується та тісно взаємодіє зі значеннями лексичних одиниць, котрі отримують відповідне граматичне оформлення. Вибір граматичної форми в перекладі нерідко визначається не граматичними одиницями оригіналу, а його лексичним наповненням та організацією інформації , що передається, і висловлюванням в цілому. Ось чому для граматичних одиниць тексту оригіналу не виявляється постійних відповідностей. Саме тому перекладачу потрібно обирати між декількома засобами передачі значення граматичних форм і структур [3, с. 42].

Проблемами калькування присвячено чимало досліджень, зокрема вагомий внесок учених: Л. Булаховського, Ю. Жлуктенка, С. Семчинського, Л. Єфремова, М, Шанського, Р. Помірка та ін. Одначе більшість дослідників вивчає калькування як наслідок мовної інтерференції, коли кальковані вислови є результатом дво- або кількамовності. Досліджень, присвячених калькуванню в перекладознавчому аспекті, дуже мало. Саме в цьому напрямку можна очікувати подальших наукових розвідок.

Література

1. Балли Ш. Французская стилістика / Пер. К.А. Долинина. – М.: Изд-во иностр. лит, 2001. – 394 с.

2. Жлуктенко Ю.О., Бублик В.Н., Контрастивна лінгвістика. Проблеми і перспективи. – Мовознавство. – 1976. – № 4. – С. 3–15.

3. Коломейцева Е.М., Макеева М.Н. Лексические проблемы перевода с английского на русский: Учеб. пособие. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2004. – 92 с.

4. Bally Ch. Traite de stylistique francaise.: In 2vols. – Geneve – Paris : Libr. Georg & Cie S. A-Libr. C. Klincksieck, 2001. – Vol. 1. – 332 p.

5. Dictionnaire etymologique de langue francaise: In 2 vols / Par. O Bloch. – Paris: Les presses unsv. de France, 1992. – Vol. 1. XXVIII. – 405 p.

УДК 811.111’374

КОНЦЕВА С.В.
(Хмельницький)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗНАЧЕНЬ ПОЛІТИЧНИХ ТЕРМІНІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ДЕТЕРМІНОЛОГІЗАЦІЇ

У статті розглядається термінологічна система політології в діахронічному аспекті з точки зору систематичної деривації термінів, що входять до її складу.

Політична ситуація у світі, яка постійно змінюється, розвиток міжнародних контактів, необхідність адекватного діалогу на різних рівнях призводить до того, що проблеми, пов’язані з термінологією політики, залишаються одними з найбільш актуальних і цікавих для дослідника.

Оскільки предмет політології достатньо складний і може значно змінюватися з часом, розвиток її як науки часто зазнає перегляду сталих теорій. Безсумнівно, це призводить до змін значень уже існуючих термінів. Необхідно відмітити поширеність фактів використання політичних термінів поза науковим контекстом, а також те, що більша частина політичних термінів є консубстанціональними, тобто такими, що походять від слів загальнолітературної мови. Таким чином, політична термінологія тісно пов’язана в семантичній деривації з відповідними словами загальнолітературної мови, які використовуються в текстах публіцистичного, розмовного й офіційно-ділового стилю.

Мета статті: надати коротку характеристику термінологічної системи політології з боку семантичної деривації, розглянути детермінологізацію як процес розширення значення термінів і їх перехід у систему загальнолітературної мови.

Під семантичною деривацією розуміється утворення похідних значень від вихідних без змін форми знаку. Семантична деривація зазвичай включає в себе процеси розширення (детермінологізації), звуження (термінологізації), зміни значення слова і повернення його у систему термінів (ретермінологізації) [2, с. 85].

Інтерес до того, як змінюється значення слова, дослідники почали виявляти ще до появи самого терміну “семантична деривація”. Питаннями семантичної деривації займалися такі провідні лінгвісти, як В. фон Гумбольдт, А.А. Потебня, Г. Штейнталь, В. Вундт, Г. Пауль, М.М. Покровський, М.В. Крушевський, Ф. де Соссюр, М.В. Нікітін, С. Ульманн і багато інших.

На сьогоднішній день існує велика кількість робіт, присвячених семантиці термінів різних термінологічних систем, таких, як термінології лінгвістики, музики, медицини, обчислювальної техніки, економіки і інших. Серед них праці Т.Б. Назарової, А.Г. Анісімової, Л.Г. Аксютенкової, Є.С. Новикової, І.М. Фоміної, В.В. Петрова, Т.А. Підколизіної і багатьох інших. Тим не менш, лишається актуальним вивчення політичної термінології з боку семантичної деривації.

Одним із найбільш продуктивних напрямів дослідження семантичної деривації в ХХ ст. стало вивчення її прояву в різних термінологічних системах. З одного боку, вивчення термінів з точки зору їх семантики повинно відрізнятися від вивчення слів загальної мови. Це зумовлене тим, що термінологія є особливою семіотичною системою. Мається на увазі, що терміни повинні бути меншою мірою конотативними, ніж слова загальної мови. Їх використання регламентоване, і сфера їх функціонування обмежена окремою системою знань.

З іншого боку, багато лінгвістів погоджуються, що терміни часто “живуть” за тими ж законами, що й слова загальної мови. Терміни є частиною мови як живого організму, вони так само вико-